

Poliisin museotoimintaa ja tulkintoja lainsäädännöstä

Valtakunnalliset kuva-arkistopäivät Helsinki 21.11.2011

Tiina Tuulasvaara-Kaleva, tutkija, Poliisimuseo

Mukailtu lainsäädäntöön liittyvin osin rikostarkastaja Pirkka Kuuselan esitelmästä KRP:ssä 9.6.2011

Poliisimuseo, Rikosmuseo ja perinnehuoneet

Poliisimuseon julkisivu, 2009, vk Anna Bycklin
Turun perinnehuone, 2009, vk. Panu Rissanen

- Poliisimuseo on yhteiskuntahistoriallinen museo, joka tallentaa poliisin historiaan ja työhön liittyvää materiaalia. Suurelle yleisölle näyttelyt avautuivat 2008.
- Rikosmuseo alkoi tallentaa rikoksiin liittyvää materiaalia (mm rikoksen teko välineitä) 1930-luvulla. Rikosmuseo toimii keskusrikospoliisin esikunnan yhteydessä ja on tilauksesta avoinna vain poliisin sidosryhmille.
- Osa poliisilaitoksista on perinteisesti ottanut talteen omaa historiaansa. Nyt monet niistä haluavat ammattilaisesti toteutetut perinnehuoneet tmv., joita käytetään esim. edustustiloina.

Lähtökohdat ja haasteet

- Museon tulee kyetä tallentamaan myös arkaluontoista aineistoa, johon liittyy lainsäädännöllisiä ja eettisiä kysymyksiä
- Myös näyttelytoiminnassa tarvitaan lainsäädännön tuntemusta ja eettistä harkintaa
- Valmiita ratkaisuja ei aina ole, eteen tulevat kysymykset ovat jatkuvasta prosessissa

Lapsen murha, Helsingin Poliisilaitoksen kokoelmat

Muuttuva maailma

Poliisimuseon rikosvitrini 1, vk. Panu Rissanen

- Arvot ja eettisen arvioinnin lähtökohdat ovat jatkuvassa muutoksessa
- Lainsäädäntö kehittyy
- Yhtenäiskulttuuri murenee (mm. etniset ja uskonnolliset vähemmistöt).
- Yhteiskunta muuttuu, rikokset muuttuvat, tulkinnat muuttuvat
- Käsitukset oikeasta ja väärästä vaihtuvat.

Lainsäädäntö museoiden kannalta puutteellista

- Museotoiminnassa noudatettava lakia
- Lainsäädännössä näitä asioita ei ole huomioitu museotoiminnan näkökulmasta
- Lait puutteellisia ja keskenään jopa ristiriitaisia
- Oikeuskäytäntöä ei ole

Museotyö - lait, normit ja etiikka

- Julkisuuslaki 621/1999
  - Lähtökohtaisesti viranomaisen materiaali julkista, mutta...
- Arkistolaki 831/1994
  - Arkistonmuodostajan on määrättävä, miten sen arkistotoimen suunnittelu, vastuu ja käytännön hoito järjestetään.
- Museolaki 729/1992
  - Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.

- Henkilötietolaki 523/1999
  - mm. 3.luku 11 § Arkaluonteisten tietojen käsittelykielto
  - lisäksi poliisin rekisterilaki
- Rikoslaki mm. RL 34. luku "Lex Hymy"
  - Yksityiselämää loukkaavaan tiedon levittäminen
- Poliisilla lisäksi omat, POHA:n, virastojen ja laitosten määräykset
- Muu normisto
  - ICOM:in museoeettiset säännöt
  - Eurooppalaiset poliisin eettiset ohjeet
  - JSN journalistien ohjeet

Kokoelmien tallennus ja käyttö

- harkintavastuuta ei voi ulkoistaa, eikä paeta normiston taakse

- Poliisin museoissa pääosan materiaalista muodostaa valtion omaisuus tai valtiolle tuomittu omaisuus sekä lahjoituksia ja jonkin verran ostoja
- Kuvien julkisuus; pääperiaatteena pitää muistaa huolehtia yksityisyyden suojasta mutta myös julkisuusperiaatteen toteutumisesta

>

Kuvakokoelmat

- Kokoelmissa myös esitutkimateriaalia
- Vaihtelee julkisuuskäytäntö riippuen siitä missä kuva sijaitsee (arkisto vs. museo)?
- Muu materiaali mm. opetus, poliisitutkinta, onnettomuudet, rekisterikuvat yms.
- Kuvia käsittelevän pitää itse pystyä henkilötietolain mukaisesti arvioimaan lain soveltamiskysymykset ja käytön asiallisuus, kuvan kohteiden tunnistettavuus ja mahdollisen suostumuksen pyytämisen.
- Rikoksen uhrin (julkisuuslaki 50/100 vuotta)
- Onnettomuuden uhrin, itsemurhat (laki kuolemansyyntä selvittämisestä)
- Rekisterikuvat (henkilötietolain 35§: henkilötietojen siirto arkistoon)
- Rikoksen tekijä ("Lex Hymy")

Näyttelytoiminnasta

- Näyttelyt yleensä julkisia - esille pantavan aineiston tulee olla julkista
- Intimiteettisuoja tulee huomioida
- Esim. perinnehuoneiden ja Rikosmuseon näyttely tulkitaan ei-julkiseksi - vierailuun liittyy ammatillinen kytkös, opastetaan aina ja ei vapaasti kuljettavissa -> mahdollistaa ei-julkisen materiaalin esittämisen

Tapaus 1; ”Todisteena kuva” näyttely, 2010

- Kuvan tehtävä on osoittaa tapahtuman näyttämö(t), johon rikosilmoituksen, raporttien ja kuulustelukertomusten tapahtumat sijoitetaan.
- Valokuvat auttavat tapahtumien kulun hahmottamista tutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Viime kädessä kuvat toimivat myös varsinaisina todisteina.
- **Esitutkintapöytäkirjan valokuvaliitteeseen ei mielellään laiteta voimakkaita negatiivisia tunteita herättäviä kuvia, ellei niillä ole tapahtuman arvioinnin kannalta erityistä merkitystä.**

- 17.11.1950 tappoi Pinninkatu 33 A3:ssa sijaitsevassa asunnossaan puuseppä vaimonsa puukolla ja tämän jälkeen yritti tappaa itsensä viiltämällä puukolla kurkkuunsa haavan. Tampereen RO 4. osasto tuomitsi 15.12.1950 puusepän taposta 10v kuritushuoneeseen.
- Varsinainen rikos on nimikkeeltään tappo. Suomessa saa perhe-, ihmissuhde- tai läheisväkivallan seurauksena surmansa lähes kaksi kertaa enemmän naisia kuin Euroopassa keskimäärin. Monissa länsimaissa on uudistettu lainsäädäntöä ja laadittu perheväkivaltaa ehkäiseviä käytännön toimia: ongelmaa käsitellään myös Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Uhri, joka herkästi unohdetaan, oli kenties pinnasängyssä. Lapsen kaksi ensimmäistä elinvuotta ovat hänen psyykkisen kehityksensä kannalta kriittisimmät

Tapaus 2; "Ohranasta Supoon", autenttisen editointi?

Ammattilaisen oma arviointi

- Kaikkea ei voida ennakolta huomioida, siksi osa asioista jää aina tapauskohtaiseen harkintaan
- Keskustelua pitäisi olla museon sisällä ja museoiden välillä
- Ratkaisujen dokumentointi voisi olla hyödyllistä

Museoiden tulisi luoda oma ohjeisto, mikä auttaisi

- Täydentämään lainsäädännön aukkoja
- Yhdenmukaistamaan museoiden toimintaa
- Auttaa työntekijää käytännön ratkaisuissa
- Ja muistakaamme, että käytännön ohjeita ja perusteita voidaan ja tuleekin tarkastella jälkikäteenkin

Kuva yllä; toivottavasti ei kuva-arkistojen hoitajien tulevaisuuden näkymistä... ;)

Kiitos!

